

intervju

Vanjskim vrednovanje hrvatski sustav visokog znanosti od nevjerodostojnosti

RAZGOVARAO:
IVAN PERKOV

Agencija za znanost i visoko obrazovanje neovisna je nacionalna agencija za osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju osnovana radi vanjskog osiguravanja kvalitete znanstvenih organizacija i visokih učilišta u Hrvatskoj. Osnovana je po uzoru na dobre prakse zemalja Europske unije, a odgovorna je za procese vanjskog osiguravanja kvalitete na nacionalnoj razini. Agencija je punopravna članica Europskog udruženja za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (*European Association for Quality Assurance in Higher Education - ENQA*) te Europskog registra agencija za osiguravanje kvalitete (*European Quality Assurance Register for Higher Education - EQAR*) čime je ispunila uvjete za djelovanje na cijelom Europskom prostoru visokog obrazovanja (*European Higher Education Area - EHEA*). Na temu dosadašnjeg i budućeg rada Agencije, te njezine uloge u hrvatskom obrazovnom sustavu, razgovaramo s ravnateljicom Agencije za znanost i visoko obrazovanje prof. dr. sc. Jasminom Havranek.

Kako biste opisali cjelinu uloge Agencije u hrvatskoj politici visokog obrazovanja?

Agencija za znanost i visoko obrazovanje je u skladu sa Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, koji je stupio na snagu 2009. godine, zadužena za provođenje dijela postupka inicijalne akreditacije, reakreditacije, tematsko vrednovanje znanstvenih organizacija i visokih učilišta te vanjsku neovisnu prosudbu sustava osiguravanja kvalitete visokih učilišta (audit). Isto tako, Agencija u svome radu objedinjuje i poslove vezane uz prijave te ispunjavanje uvjeta za upise na visoka učilišta za što je zadužen Središnji prijavni ured. Unutar Agencije djeluje Nacionalni ENIC/NA-RIC ured koji je zadužen za stručno priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija. Osim toga, važno je spomenuti kako Agencija pruža stručnu i administrativnu podršku radu Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, zatim Vijeću veleučilišta i visokih škola, matičnim odborima iz svih znanstvenih polja i područ-

Jedan od planova u nadolazećem razdoblju je uspostava cjelovitih evidencija podataka o sustavu obrazovanja i znanosti kako bi se dobili točni, provjereni i cjeloviti podaci na temelju kojih će se moći kvalitetnije i učinkovitije upravljati sustavom znanosti i visokog obrazovanja, ali i učinkovitije usmjeravati financijska sredstva

ja u Hrvatskoj, područnim znanstvenim vijećima te matičnim povjerenstvima Vijeća veleučilišta i visokih škola.

Koje biste aktivnosti Agencije u proteklom razdoblju ocijenili najvažnijima?

Naše su aktivnosti opsežne i raznolike i zadovoljni smo s tempom realizacije. Tako je u protekle četiri godine provedena reakreditacija 95 visokih učilišta. Dovođenje prvog petogodišnjeg ciklusa reakreditacije visokih učilišta planira se do kraja 2015. godine, čime će prvi put u Hrvatskoj biti vrednovan cijeli sustav visokog obrazovanja. To će biti potvrda da sva ona visoka učilišta koja su prošla taj postupak zadovoljavaju nužne akademske standarde kvalitete, ali i dobar poticaj za daljnja unapređenja.

Svrha postupaka koje Agencija provodi je unapređenje kvalitete visokih učilišta i studijskih programa, no isto tako, i poticaj visokim učilištima i znanstvenim organizacijama da

same promišljaju kvalitetu svoga rada. Usmjerenost aktivnosti je, ne samo na svaku instituciju posebno, nego i na cijeli sustav. Trenutno radimo na uspostavi novog koncepta vrednovanja visokih učilišta za potrebe drugog petogodišnjeg ciklusa s naglaskom na vrednovanje ishoda učenja i provedbu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira.

U protekloj je godini provedena reakreditacija svih 25 javnih znanstvenih instituta, a prvi je put provedeno i vrednovanje kvalitete u svrhu osnivanja znanstvenih centara izvrsnosti. Proglašenje ovih centara značajno je, ne samo u smislu poticanja izvrsnosti u znanosti, nego i u gospodarskom smislu, pa se stoga planira i nastavak vrednovanja i proglašenje budućih centara izvrsnosti.

Dovođenje je i tematsko vrednovanje poslijediplomskih doktorskih studija koje je pokazalo da je nužno pristupiti sustavnoj reformi doktorskih studija u Hrvat-

skoj. U protekle četiri godine provedena je vanjska neovisna prosudba sustava osiguravanja kvalitete 30 visokih učilišta, a još je tri u postupku.

Nadalje, istaknula bih i značaj Središnjeg prijavnog ureda kao nacionalnog centra za prijave na studijske programe, odnosno na visoka učilišta u Hrvatskoj. Uvođenjem centralne prijave osigurao se transparentan način prijave na visoka učilišta koje se obavljaju isključivo on-line. Minimalizirana je papirologija, smanjeni su troškovi, veće su mogućnosti izbora studijskih programa, a kandidatima je dana sigurnost da se upisuju akreditirani studijski programi.

Imate li povratnih informacija od vrednovanih institucija?

Od samih institucija koje prolaze postupak vanjskog vrednovanja, Agencija dobiva dobre povratne informacije, o čemu svjedoče i zahvale koje često dobivamo od visokih učilišta, ali i ostalih dionika u sustavu visokog obrazovanja i znanosti. Na tragu toga, spomenula bih kako je Agencija ove godine dobila Povelju Hrvatskog društva za kvalitetu za poseban doprinos u edukaciji i promociji kvalitete. Drago nam je da stručna, ali i šira javnost, prepoznaje značaj aktivnosti i doprinos Agencije na integraciji europskih i drugih međunarodnih standarda i dobre prakse u području osiguravanja kvalitete u sustav visokog obrazovanja.

Važan cilj nam je uspostavljanje i njegovanje partnerstva i učinkovitog dijaloga s institucijama visokog obrazovanja i znanstvenim organizacijama u Hrvatskoj, kao i kvalitetna suradnja sa studentima, koji i sami imaju priliku aktivno sudjelovati u postupcima koje provodimo.

Koje su europske norme formalizirani temelj djelovanja Agencije?

Osim zakona i propisa Republike Hrvatske, glav-

“

Planira se uvođenje praćenja zapošljavanja diplomiranih studenata na nacionalnoj razini anketiranjem diplomiranih studenata na način kako to provode i druge zemlje Europske unije, a prva takva pilot-anketa već je provedena

“

Dovršeno je tematsko vrednovanje poslijediplomskih doktorskih studija koje je pokazalo da je nužno pristupiti sustavnoj reformi doktorskih studija u Hrvatskoj

ni europski dokument za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju, a time i temelj djelovanja Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Standardi i smjernice su za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area - ESG). Dokument su izradili članovi ENQA-e u suradnji s European University Association (EUA)

i European Association of institutions in Higher Education (EURASHE) te ostalim relevantnim mrežama. Uz formalne dokumente Agencija slijedi i ugrađuje u svoje postupke međunarodne primjere dobre prakse, što smatramo vrlo važnim. Kao što sam već spomenula, Agencija je članica ENQA-e i EQAR-a, a ulazak u punopravno članstvo tih dviju krovnih europskih institucija za osiguravanje kvalitete je rezultat višegod-

m štitimo g obrazovanja i stojnih izvođača

Jasmina
Havranek

Poboljšanje kvalitete, a ne usporedba

Bi li bilo moguće da se fakulteti pri evaluaciji ne tretiraju jednako, nego da se pravilnikom rasporede u grupe po godinama djelovanja, što bi vodilo objektivnijoj ocjeni i njihovih postignuća i zadataka koje u određenom roku moraju ispuniti?

Sva javna i privatna visoka učilišta (sveučilišta i njihove sastavnice, veleučilišta i visoke škole) podliježu postupku reakreditacije u petogodišnjim ciklusima. Reakreditaciji podliježu sva visoka učilišta u Hrvatskoj, sukladno Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju te ostalim propisima. Naglašavamo kako su u izradi svih dokumenata koji se koriste u postupcima vrednovanja, pa tako i samih kriterija koji se koriste u postupku reakreditacije, sudjelovali predstavnici akademske zajednice, a dokumenti su prošli i širu javnu raspravu. Sva visoka učilišta tretiraju se jednako, odnosno, prolaze unaprijed definiran postupak koji obuhvaća ove faze: izrada samoanalize, posjet stručnog povjerenstva visokom učilištu, izrada završnog izvješća stručnog povjerenstva i donošenje akreditacijske preporuke te naknadno praćenje.

Članovi povjerenstava biraju se prema kriteriju izvrsnosti, a riječ je o neovisnim stručnjacima iz Hrvatske te uglednih inozemnih sveučilišta. Članove povjerenstva imenuje Akreditacijski savjet, stručno tijelo Agencije, na temelju javnog poziva. Nakon obavljenog postupka, stručno povjerenstvo izrađuje izvješće na koje se institucija može očitovati. Na temelju izvješća, Akreditacijski savjet donosi svoje stručno mišljenje. Agencija zatim donosi akreditacijsku preporuku koju upućuje ministru znanosti, obrazovanja i sporta.

Ministar odlučuje o ishodu postupka koji može biti: izdavanje potvrde za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja/znanstvene djelatnosti (pojednostavljeno: produljenje dopusnice), uskrata dopusnice ili izdavanje pisma očekivanja. Pismo očekivanja izdaje se na određeni rok u kojemu vrednovano visoko učilište ili znanstvena organizacija treba otkloniti uočene nedostatke. Dakle, Agencija ne odlučuje o izdavanju, produljenju ili uskrati dopusnice niti o izdavanju pisma očekivanja, Agencija provodi postupak vrednovanja te donosi akreditacijsku preporuku (uz prethodno mišljenje Akreditacijskog savjeta).

Postupci vanjskog vrednovanja usmjereni su na osiguravanje i poboljšanje kvalitete svake individualne institucije i nemaju za cilj usporedbu na temelju ocjena niti njihovo eventualno klasificiranje na kvalitetne, odnosno nekvalitetne. Institucije koje su uspješno prošle postupak vrednovanja zadovoljavaju nužne akademske standarde, a što potvrđuje vjerodostojnost njihova rada i izdanih kvalifikacija. Na taj se način štiti hrvatski sustav visokog obrazovanja i znanosti od nevjerodostojnih izvođača. Također, preporuke za unapređenje su korisna smjernica vrednovanim institucijama za daljnje unapređenje kvalitete rada.

Postupak osiguravanja kvalitete ne završava izdavanjem/uskratom dopusnice ili izdavanjem pisma očekivanja. Naime, naknadnim praćenjem, osigurava se da i u razdoblju između dva reakreditacijska ciklusa visoka učilišta ili znanstvene organizacije sustavno rade na osnaživanju svojih unutarnjih mehanizama osiguravanja kvalitete i da kontinuirana briga o kvaliteti postane sastavni dio njihove cjelokupne aktivnosti.

sporta. Prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, kako sam već spomenula, instituti mogu biti u sastavu sveučilišta. Prema istom Zakonu, „znanstveni instituti surađuju s visokim učilištima u znanstvenom radu i izvođenju studijskih programa u skladu sa znanstvenim programom instituta te znanstvenim i studijskim programima visokih učilišta“.

Koje aktivnosti u sljedećem razdoblju smatrate prioritetnim?

Puno je toga do sada realizirano, no isto tako, i u budućem nas razdoblju očekuju brojne aktivnosti, a jedna je od njih, kao što sam već rekla, drugi ciklus reakreditacije. Planira se i provođenje vrednovanja prema temama od nacionalnog interesa (tzv. tematska vrednovanja) koja mogu poslužiti

za bolje planiranje nužnih strateških promjena u sustavu visokog obrazovanja i znanosti. Jedan od planova u sljedećem razdoblju je uspostava cjelovitih evidencija podataka o sustavu obrazovanja i znanosti kako bi se dobili točni, provjereni i cjeloviti podaci na temelju kojih će se moći kvalitetnije i učinkovitije upravljati sustavom znanosti i visokog obrazovanja, ali i učinkovitije usmjeravati financijska sredstva.

Nadalje, planira se i uvođenje praćenja zapošljavanja diplomiranih studenata na nacionalnoj razini putem anketiranja diplomiranih studenata na način kako to provode i druge zemlje Europske unije, a prva takva pilot-anкета već je provedena. Kao i do sada, nastaviti ćemo raditi na jačanju uloge Agencije na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.

sveučilišta? Što kad bi takvu odluku donijele sve sastavnice jednog sveučilišta dobrovoljno?

U skladu s važećim propisima koji uređuju područje visokog obrazovanja i znanosti, sastavnice sveučilišta ne mogu donijeti takvu odluku, pa ni dobrovoljno. To bi eventualno bilo moguće uz izmjenu propisa. Prema Pravilniku o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izdavanje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta definirano je koji je potreban broj zaposlenih nastavnika. Kad je riječ o sveučilišnim odjelima koji nemaju pravnu osobnost, prilikom reakreditacije njihovi se nastavnici tretiraju kao zaposlenici sveučilišta. Kod fakulteta to nije moguće, s obzirom na to da imaju pravnu osobnost.

Može li se pravilnički regulirati da „nastavne baze“, dakle, izvansveučilišni, najčešće gospodarski subjekti, budu priznate kao ustrojbene jedinice sveučilišta?

Prema važećim odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, sveučilište može kao sastavnice (podružnice, ustanove ili pravne osobe) imati fakultete, umjetničke akademije, odjele i institute te druge sastavnice i to: zaklade, fondacije, udruge, studentske centre, zdravstvene ustanove, knjižnice, tehnološke centre, informatičke, kulturne, sportske, kao i one sastavnice (ustanove ili trgovačka društva) koji služe zadovoljavanju potreba studenata i sveučilišta.

Može li se pravilnički regulirati da se nastava koju na sveučilištu održavaju djelatnici znanstvenih instituta uračuna u minimalne uvjete potrebnog nastavnog osoblja, po ponderu koji podrazumijeva određeni postotak?

Prema važećim zakonskim odredbama nije moguće da se nastava koju na sveučilištu održavaju djelatnici znanstvenih instituta uračuna u minimalne uvjete potrebnog nastavnog osoblja po određenom ponderu. Ako bi došlo do izmjene propisa, to bi bilo moguće, no svakako treba uzeti u obzir da je za eventualne prijedloge zakonskih izmjena prvenstveno nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i

dišnjeg rada Agencije na izgradnji stručne, pravne i administrativne platforme za uspostavu i unapređenje sustava osiguravanja kvalitete, kao i rezultat praćenja trendova u Europi i svijetu, osobito SAD-u.

Razmjenjujete li iskustva i dobre prakse sa sličnim tijelima i obrazovnim institucijama u drugim državama?

U Agenciji veliku važnost pridajemo međunarodnim aktivnostima koje su izuzetno važne za sustav

znanosti i visokog obrazovanja. Njihov je cilj povezivanje i umrežavanje, razmjena iskustava, razvoj postupaka, unapređenje djelovanja te doprinosi priznatosti i prepoznatljivosti hrvatske znanosti i visokog obrazovanja u europskom i svjetskom okruženju. U tom smislu, Agencija njeguje uspješnu suradnju s inozemnim sveučilištima, drugim agencijama koje djeluju u ovom području te provodi niz međunarodnih pro-

jekata. Agencija je također ravnopravan sugovornik u dijalozima koji se na međunarodnoj sceni, kako Europe, tako i cijelog svijeta, vode o daljnjem razvoju visokog obrazovanja i znanosti, osobito u području vanjskog osiguravanja kvalitete te razvoja kulture kvalitete.

Bi li propisima bilo moguće poduprijeti važan funkcionalno-integracijski korak - da nastavnik na jednoj sastavnici bude tretiran kao nastavnik svih sastavnica dotičnog